

**ПОРУШЕННЯ ПРАВА ЄС ПРО КОНКУРЕНЦІЮ У КОНТЕКСТІ ТИМЧАСОВИХ ПРАВИЛ
МІЖНАРОДНОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ФУТБОЛУ****VIOLATION OF EU COMPETITION LAW IN THE CONTEXT OF THE TEMPORARY RULES
OF THE INTERNATIONAL FOOTBALL FEDERATION**

Шаповал В.Д., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри фундаментальних і галузевих юридичних наук
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

Слободяник Т.М., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри фундаментальних і галузевих юридичних наук
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

Васечко Л.О., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри фундаментальних і галузевих юридичних наук
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

Лашко Є.Є., к.т.н.,
доцент кафедри цивільної безпеки, охорони праці, геодезії та землеустрою
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

Бігдан М.В., старший викладач кафедри фундаментальних і галузевих юридичних наук
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

У статті розглядається можливе порушення права Європейського Союзу про конкуренцію у контексті тимчасових правил Міжнародної федерації футболу, що стосуються надзвичайної ситуації, спричиненої війною в Україні. Український ФК «Шахтар» Донецьк 29 березня 2023 року подав скаргу за статтею 7 Регламенту (ЄС) № 1/2003 до Європейської Комісії проти Міжнародної федерації футболу щодо чинного призупинення трудових договорів з іноземними гравцями та тренерами. Підґрунтям позову є важливість і залежність спортивного клубу від здійснення операцій на трансферному ринку з футболістами в межах Європейського Союзу, а також безпосереднього впливу рішення Міжнародної федерації футболу на його ринкову діяльність.

Спортивний арбітражний суд відхилив претензії ФК «Шахтар», тому клуб оскаржуватиме початкове рішення, ухвалене Бюро Ради Міжнародної федерації футболу 20 червня 2022 року, щодо автоматичного призупинення міжнародних договорів до червня 2023 року, яке клуб вважає незаконним, водночас, апелюючи до підвищення ризику його подальшого продовження до червня 2024 року. Продовження застосування цього правила збільшить збитки ФК «Шахтар» до 70 мільйонів євро.

Щодо судових перспектив позову «ФК «Шахтар» проти Міжнародної федерації футболу варто зазначити про рішення Європейської Комісії, у якому керівний орган світового футболу визнано суб'єктом господарювання в розумінні конкурентного права Європейського Союзу. Водночас, на засіданні Європейського суду ФІФА й УЄФА охарактеризовано як: «органи, які регулюються приватним правом» та було перераховано статті, в яких можна побачити положення, які неправомірно обмежують конкуренцію та свободу ринку.

За результатами дослідження встановлено, що український клуб ще не вичерпав усі можливості захисту своїх прав у європейських судах, тому ситуація матиме продовження, зокрема й у вигляді позову до Європейського суду із прав людини через трансфери в інші клуби з метою отримання компенсації. Загалом, міжнародний футбол має об'єднатися навколо реформування юридичних процедур і стандартів управління.

Ключові слова: законодавство про конкуренцію, Європейський Союз, міжнародне спортивне право, Міжнародна федерація футболу.

The article deals with a possible violation of European Union competition law in the context of the decision of the International Football Federation on temporary rules addressing the exceptional situation deriving from the war in Ukraine. On March 29, 2023, Ukrainian FC Shakhtar Donetsk filed a complaint under Article 7 of Regulation (EU) № 1/2003 to the European Commission against the International Football Federation regarding the current suspension of employment contracts with foreign players and coaches. The basis of the lawsuit is the importance and dependence of the sports club on transactions on the transfer market with football players within the European Union, as well as the direct impact of the decision of the International Football Federation on its market activity.

The Court of Arbitration for Sport rejected FC Shakhtar's claim, so the club will appeal the initial decision by the Bureau of the Council of the International Football Federation on June 20, 2022, regarding the automatic suspension of international contracts until June 2023, which the club considers illegal, while appealing to the increased risk of its further extension until June 2024. Continuation of the application of this rule will increase the losses of FC Shakhtar to 70 million euros.

Regarding the legal prospects of the lawsuit of Shakhtar FC against the International Football Federation, it is worth noting the decision of the European Commission, in which the governing body of world football is recognized as a business entity in the sense of competition law of the European Union. At the same time, at the meeting of the European Court, FIFA and UEFA were characterized as: «bodies governed by private law» and articles were listed in which provisions that unlawfully limit competition and market freedom can be seen.

According to the results of the study, it was established that the Ukrainian club has not yet exhausted all the possibilities of protecting its rights in European courts, therefore the situation will continue, in particular in the form of a lawsuit to the European Court of Human Rights due to transfers to other clubs in order to receive compensation. In general, international football needs to unite around reforming legal procedures and governance standards.

Key words: competition law, European Union, international sports law, International Football Federation.

Правове регулювання процесів конкуренції на рівні окремих країн має тенденцію до зближення у рамках наднаціонального законодавства та судової практики у цій сфері. Зокрема, регулювання конкуренції належить

до виняткової компетенції Європейського Союзу (ЄС), що означає, що тільки інститути ЄС можуть приймати обов'язкові нормативно-правові акти у цій сфері. Тут варто особливо виділити Європейську Комісію (ЕК), яка

не тільки бере активну участь у законотворчому процесі, а й здійснює функції антимонопольного органу на рівні ЄС.

Вагому роль у процесі розвитку правового регулювання конкуренції в Європейському Союзі відіграє судова практика, яка протягом усього періоду існування спільного ринку вдосконалює механізми застосування норм установчих договорів ЄС. Конкурентне право Європейського Союзу характеризує його екстериторіальність, тобто можливістю поширення юрисдикції інститутів ЄС на треті країни. Грунтуючись на зазначеному, український футбольний клуб «Шахтар» 29 березня 2023 року подав скаргу за статтею 7 Регламенту (ЄС) № 1/2003 до Європейської Комісії проти Міжнародної федерації футболу (ФІФА) щодо чинного призупинення трудових договорів з іноземними гравцями та тренерами [1]. Вважаємо за доцільне здійснити ґрунтовний аналіз подібної практики врегулювання спорів, адже вона є унікальною з огляду на:

- поєднання трудових правовідносин та правовідносин, які за змістом є господарськими та адміністративно-господарськими та водночас перебувають у сфері регулювання міжнародного приватного права;

- вплив публічних правовідносин, політичних міждержавних конфліктів, військових дій на приватно-правову сферу, зокрема на умови здійснення господарської діяльності;

- визначення можливостей виконання Європейською Комісією ролі регулятора конкурентних правовідносин з одного боку та здійснення заходів щодо забезпечення незалежності Спортивного арбітражного суду – з іншого.

Згідно статті 7 Регламенту (ЄС) № 1/2003: «Національні суди відіграють істотну роль у застосуванні правил конкуренції Співтовариства. Під час розв'язання суперечок між приватними фізичними особами вони захищають закріплені правом Співтовариства суб'єктивні права, присуджуючи, наприклад, відшкодування збитків потерпілому від порушення. Роль національних судів у цьому доповнює роль органів держав-членів з питань конкуренції. Тому вони повинні мати повноваження застосовувати статті 81 та 82 Договору в повному обсязі» [2].

Дослідженню питань правового регулювання конкуренції на території Європейського Союзу присвячені праці як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Серед українських науковців варто відзначити Водяніківа О. Ю., Смирнову К. В., Швидку Т. І. й інших. Щодо іноземних досліджень, то вагомий внесок у розробку цієї теми внесли, Девіс Д., Монті Дж. і Шмейкал В. Водночас, питання правового регулювання конкуренції у контексті міжнародного спортивного права є недостатньо дослідженими, але безумовно актуальними, зокрема, й в умовах сучасних викликів.

Метою статті є дослідження порушення права ЄС про конкуренцію у контексті тимчасових правил ФІФА, що стосуються надзвичайної ситуації, спричиненої війною в Україні.

Подана скарга ФК «Шахтар» пов'язана з наміром цього клубу оскаржити рішення Ради ФІФА щодо продовження дії тимчасових правил ФІФА щодо статусу та трансферу футболістів за допомогою Циркулярів 1800 і 1804. Детальніше про зміст цих документів ідеться в нашому попередньому дослідженні [3].

Подання цієї скарги до ЄК ґрунтується на важливості та залежності ФК «Шахтар» від здійснення операцій на трансферному ринку з футболістами в межах ЄС, а також очевидного впливу рішення ФІФА на ринкову діяльність клубу в Європейському Союзі. Отже, скаржник вважає, що цілком справедливо та законно подати цю скаргу до Європейської Комісії, оскільки дії Міжнародної федерації футболу порушують законодавство Європейського Союзу про конкуренцію.

Конкурентному праву Європейського Союзу властивий принцип визнання дій, які можуть призвести до обме-

ження чи викривлення конкуренції у межах ЄС, несумісними із правилами спільного ринку (статті 81 (1), 82 (1) та 87 (2) Договору про заснування Європейського Співтовариства) й, отже, їх заборони [4].

Спiр ФК «Шахтар» із Міжнародною федерацією футболу зосереджено на діях керівного органу світового футболу у 2022 році, які призвели до автоматичного призупинення договорів з іноземними гравцями та тренерами клубу після початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну. Тоді багато футболістів пішли з команди у статусі вільних агентів. Унаслідок надмірних заходів, застосованих ФІФА, клуб зазнав великої втрати прибутку від продажу футболістів і виснаження основних доходів на суму приблизно 40 мільйонів євро.

У липні 2022 року інтернет-ЗМІ The Athletic уперше повідомив, що ФК «Шахтар» подав документи до Спортивного арбітражного суду (CAS) щодо оскарження рішення Міжнародної федерації футболу, що дозволяє іноземним футболістам в односторонньому порядку призупинити свої контракти в охопленій війною Україні [5].

Спортивний арбітражний суд ухвалив рішення в арбітражних процедурах між українським клубом ФК «Шахтар» (Донецьк) і Міжнародною федерацією футболу, а також російськими клубами АТ «ФК «Зеніт», ФК «Динамо» Москва, ФК «Сочи», ПФК ЦСКА Москва, ФК Краснодар, ФК Локомотив, ФК Ростов, ФК Рубін і ФІФА. Об'єктом обох арбітражів було рішення, ухвалене Бюро Ради ФІФА 20 червня 2022 року (оскаржуване рішення), яке поширило застосування Додатку 7 («Тимчасові правила, що стосуються виняткової ситуації, пов'язаної з війною в Україні») на Положення про статус і трансфери гравців (RSTP) до 30 червня 2023 року.

У своїй початковій редакції Додаток 7 передбачав, що контракт міжнародного масштабу між гравцем або тренером і клубом, афілійованим з Українською асоціацією футболу, було автоматично призупинено до 30 червня 2022 року. Оскаржуване рішення замінило автоматичне призупинення можливою для гравців або тренерів призупинити свої контракти в односторонньому порядку до 30 червня 2023 року, за умови, що взаємна згода з клубом не може бути досягнута до або 30 червня 2022 року.

У початковій редакції Додатку 7 передбачалося, що контракт міжнародного масштабу між гравцем або тренером й афілійованим клубом із Російським футбольним союзом може бути призупинено гравцем або тренером в односторонньому порядку до 30 червня 2022 року, за умови, що взаємна згода з клубом не може бути досягнута до або 10 березня 2022 року. Оскаржуване рішення продовжило можливе одностороннє призупинення гравцем або тренером контрактів до 30 червня 2023 року, за умови, що взаємна згода з клубом не може бути досягнута до або 30 червня 2022 року.

Арбітражі CAS розглядалися двома різними групами CAS. Обидві колеги відхилили апеляції та підтвердили оскаржуване рішення. Обидві комісії підкреслили, що оскаржуване рішення є наслідком законної мети у розрізі Статуту ФІФА, та що вжиті заходи не були явно непропорційними та залишалися у межах дискреційних повноважень, наданих ФІФА швейцарським законодавством. Мотивовані арбітражні рішення наразі доступні на офіційному сайті Міжнародної федерації футболу [6].

На жаль, Спортивний арбітражний суд пов'язує між собою свої рішення, як і Міжнародна федерація футболу, щодо українських і російських футбольних клубів, що на нашу думку прирівнює спортивні організації країни-агресора та спортивні організації країни, яка є, власне, жертвою цієї агресії, що є недопустимим. CAS відхилив претензії ФК «Шахтар», тому клуб оскаржуватиме всі рішення щодо цього.

Отже, буде продовжено процес оскарження початкового рішення, ухваленого Бюро Ради ФІФА 20 червня

2022 року, щодо автоматичного призупинення міжнародних договорів. Міжнародна федерація футболу встановила, що це рішення діє до червня 2023 року і клуб вважає його незаконним, водночас, є значний ризик його подальшого продовження до червня 2024 року.

Так, якщо ФІФА продовжить застосовувати це правило, то загальні збитки українського клубу збільшаться до 70 мільйонів євро. В окремих футболістів закінчуватимуться контракти й отже збитки постійно зростатимуть. Зокрема, нападник ізраїльтянин Манор Соломон безоплатно перейшов до ФК «Тотенхем», хоча його трансферна вартість становить 18 мільйонів євро [7].

Відносини у сфері захисту конкуренції положеннями Договору про заснування Європейської Спільноти розділені на дві незалежні частини, як-от: на правила конкуренції, застосовувані до суб'єктів господарювання та правила щодо надання державної допомоги.

Основними питаннями, врегульованими на рівні Європейського Союзу є такі: правила, які застосовуються до договорів, рішень й узгоджених дій між суб'єктами господарювання; правила здійснення концентрацій (злиття) суб'єктів господарювання; заборона зловживання домінуючим становищем на ринку (або істотній його частині), правила, які застосовуються до національних торговельних монополій; а також правила надання державної, зокрема регіональної, допомоги.

Щодо судових перспектив позову «ФК «Шахтар» проти ФІФА варто зазначити про рішення Європейської Комісії, ухвалене у справі *The Distribution of Package Tours During the 1990 World Cup Case* [8]. Під час розгляду цієї справи ЄК визнала ФІФА суб'єктом господарювання в розумінні конкурентного права Європейського Союзу.

Додатково зазначимо, що в липні 2022 року відбулося засідання Європейського суду у Люксембурзі за позовом № С-333/21, на якому Суд охарактеризував ФІФА й УЄФА як: «органи, які регулюються приватним правом» та виокремив їхні цілі, закріплені у статутах організацій [9]. Також у рамках визначення правомочностей, регламентованих установчими документами організацій, було переіраховано статті, в яких можна побачити положення, які неправомірно обмежують конкуренцію та свободу ринку.

Наостанок, 25 серпня 2023 року, ФК «Шахтар» подав позов до Європейського суду із прав людини через трансфери Тете та Манора Соломона в інші клуби з метою отримання компенсації на загальну суму 30 мільйонів євро – 12 млн за Тете та 18 млн за Соломона, повідомляє *Fotospor* [10]. Український клуб ще не вичерпав усі можливості захисту своїх прав у європейських судах, тому ситуація матиме продовження вже найближчим часом.

Підсумовуючи результати дослідження, наведемо цитату з повідомлення на офіційному сайті клубу: «Ми очікуємо, що Європейська комісія зрозуміє та оцінить надзвичайний фінансовий тиск, який відчуває наш клуб через дії ФІФА, тоді як нашу країну спустошує незаконна війна. Навіть у ці найтрагічніші та найвідчайдушніші часи футбол пропонує полегшення, і ми, як український клуб, сподіваємося, що нам дозволять нормально функціонувати, аби дарувати радість нашим уболівальникам, гравцям і нашим родинам» [1]. Отже, в сучасних умовах мова має йти про необхідність захисту прав організацій – учасників міжнародних спортивних змагань, що може здійснюватись шляхом об'єднання зусиль, спрямованих на реформування юридичних процедур і стандартів управління цією сферою.

ЛІТЕРАТУРА

1. ФК Шахтар подає скаргу до Єврокомісії щодо спору з ФІФА. URL: https://shakhtar.com/uk-ua/news/2023/march/30_news/30_serhii_palkin/ (дата звернення: 25.08.2023).
2. Council Regulation (EC) № 1/2003 of 16 December 2002 on the implementation of the rules on competition laid down in Articles 81 and 82 of the Treaty (Text with EEA relevance). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32003R0001> (дата звернення: 25.08.2023).
3. Лашко, Є. Є., Васечко, Л. О., Бігдан, М. В. (2023). Правові питання рішення Міжнародної федерації футболу щодо тимчасових правил, що стосуються надзвичайної ситуації, спричиненої війною в Україні. *Law in the postmodern epoch: general characteristics and manifestation particularities in separate law branches* : Scientific monograph. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2023. P. 135–157.
4. Договір про заснування Європейської Спільноти (Договір про заснування Європейського економічного співтовариства). Міжнародний документ від 25.03.1957. 2005. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017#Text (дата звернення: 25.08.2023).
5. Shakhtar Donetsk seek €50m of damages from FIFA over lost transfer fees. 2022. URL : <https://theathletic.com/3428825/2022/07/18/shakhtar-donetsk-seek-e50m-of-damages-from-fifa-over-lost-transfer-fees/> (дата звернення: 25.08.2023).
6. CAS 2022 A 9016 FC Shakhtar Donetsk v. FIFA. URL : <https://digitalhub.fifa.com/m/4dd2c099ba9b6f28/original/CAS-2022-A-9016-FC-Shakhtar-Donetsk-v-FIFA.pdf> (дата звернення: 25.08.2023).
7. Manor Solomon – profile player 23/24 | Transfermarkt. URL : <https://www.transfermarkt.world/manor-solomon/profil/spieler/396638> (дата звернення: 25.08.2023).
8. *The Distribution of Package Tours During the 1990 World Cup Case*. URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31992D0521&from=EN> (дата звернення: 25.08.2023).
9. Case C-333/21. Summary of the request for a preliminary ruling pursuant to Article 98(1) of the Rules of Procedure of the Court of Justice. URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:62021CC0333> (дата звернення: 25.08.2023).
10. Tete davası AIHM'de! 'Galatasaray'dan alacağımız tazminat savaş mağdurlarına'. URL: <https://www.fotospor.com/galatasaray/tete-davasi-aihmde-galatasaraydan-alacagimiz-tazminat-savas-magdurlarina-616885/> (дата звернення: 25.08.2023).